

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

τεύχος 2ο

Μαρτίος – Απρίλιος 1985

Διμηνιαία έκδοση
του Εθνικού Συνδέσμου Διπλωματούχων Νοσοκόμων Ελλάδος

«ΥΓΕΙΑΣ ΘΕΡΑΠΙΑΝ»
ΕΣΔΕΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ – ΕΚΔΟΤΗΣ

Εθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Νοσοκόμων Ελλάδος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Δημητρίου
Β. Λανάρα
Μ. Μαλγαρινού

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρία Μαλγαρινού
Ανωτέρα Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων
Σεβαστουπόλεως 16 – Αθήνα

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φωτοστοιχειοθεσία – Σχεδιασμοί
Εξώφυλλο – Εκτύπωση

Κατεχακη & Αδριανείου 3 – 115 25 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 67 14 371 - 67 14 340

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εμβάσματα – Επιταγές
Περιοδικό ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ
Πύργος Αθηνών – Γ κτίριο II: 1α
Μεσογείων 2 115 27 ΑΘΗΝΑ
Τηλ.: 7702861

Τιμή τεύχους 100 δρχ.
Για σπουδάστριες 50 δρχ.
Ετήσια 500 δρχ.
Ετήσια στο εξωτερικό \$10

1. Η ψυχιατρική Αδελφή
Η προσωπικότητα και τα ηθικά της προσόντα
Αφροδίτη Ραγιά 47
2. Πώς επιδρά το παιχνίδι στην ψυχική και
κοινωνική διαμόρφωση του παιδιού (Πρώτο μέρος)
Ειρήνη Γουλιά 61
3. Διεθνές Συμβούλιο Νοσοκόμων 69
4. Μνήμη Σοφίας Κιουμουρτζόγλου
Μ. Ρωμανίδου – Χατζέλια 81
5. Υποτροφίες..... 84

Σύγχρονα Υπνωτικά και Επίδοση
(από το Συμπόσιο Νυρεμβέργης Οκτωβρίου 1985)

Η ασφάλεια ενός ορειβάτη εξαρτάται και από το υπνωτικό που παίρνει. Αυτό και άλλα επίκαιρα θέματα σχετικά με τα αποτελέσματα και τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων υπνωτικών ήταν το κύριο θέμα συζήτησης ενός διεθνούς συμποσίου που έγινε στη Νυρεμβέργη της Γερμανίας στις 11 και 12 Οκτωβρίου. Στο Συμπόσιο παραβρέθηκαν προσωπικότητες που έχουν ειδικά ασχοληθεί με τα προβλήματα του ύπνου και τη θεραπευτική αγωγή του, όπως ο William Dement της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Stanford (USA), ο Anthony Nicholson του Ινστιτούτου Αεροναυτικής Ιατρικής της Βασιλικής Αεροπορίας (UK), ο Darrell Abernethy του Ιατρικού Κολλεγίου Baylor (USA) και ο Συνταγματάρχης E. Donaldson, Σύμβουλος Διαστημικής Ιατρικής (Australia), καθώς και ιατρικές προσωπικότητες από όλο το κόσμο. Από την Ελλάδα παραβρέθηκαν ο Καθηγητής Νευρολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κορνήλιος Ρουτσώνης και ο Διευθυντής Ψυχιατρικής Κλινικής του Κρατικού Θεραπευτηρίου Ψυχικών Παθήσεων Αθηνών, Ηλίας Φράγκος.

Οι ερευνητές εξέτασαν το πως επηρεάζεται η καθημερινή συμπεριφορά από τη φαρμακοκινητική, την απορρόφηση, την ημιπερίοδο ζωής και το μεταβολισμό των υπνωτικών φαρμάκων.

Επίσης εξετάστηκε και η προκαλούμενη από τα φάρμακα πρωινή υπνηλία, ως και η επίδραση της στη καθημερινή επίδοση. Οι επιστήμονες συζήτησαν το ρόλο των βραχείας δράσης υπνωτικών, όπως της τεμαζεπάμης (Normison) σε περιπτώσεις όπου η πρωινή εγρήγορση είναι ζωτικής σημασίας, όπως για τους ορειβάτες παραδείγματος χάρη των Ιμαλαΐων ή τους επιχειρηματίες και διευθυντές επιχειρήσεων που ταξιδεύουν συχνά αεροπορικά. "Η τεμαζεπάμη είναι ένα χρήσιμο υπνωτικό ειδικά για όσους ταξιδεύουν και υποφέρουν από διαταραχές του ύπνου που οφείλονται σε κόπωση, αλλαγή περιβάλλοντος και αλλαγή της ώρας" είπαν οι Deepak Malhotra και E. Danielson.

Οι σύεδροι επίσης καθόρισαν τρόπους μετρήσεως της πρωινής υπνηλίας που πολλές φορές προκαλείται από τη χρήση των υπνωτικών ως και την επιρροή τους στη καθημερινή επίδοση. Η χρησιμότητα των καταγραφών του ηλεκτροεγκεφαλογράφου και των τεστ ψυχοκινητικού συντονισμού (όπως στην οδήγηση) για τη καταγραφή της έκτασης της αρνητικής επίδρασης των φαρμάκων έτυχε ιδιαίτερης προσοχής. "Σε οδηγούς της ομάδας που ελάμβαναν τεμαζεπάμη (Normison) σημειώθηκαν λιγότερα λάθη στο χειρισμό του αυτοκινήτου, ενώ οι οδηγοί της ομάδας φλουνιτραζεπάμης έκαναν κατά τι περισσότερα λάθη", ανέφεραν οι U. Schmidt και E. Reuther, της Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου του Μονάχου.

Το συμπόσιο έκλεισε με συζήτηση επί της κλινικής δράσης των υπνωτικών. Οι σύεδροι συνόψισαν τις ενδείξεις θεραπείας και σύστησαν την αναγραφή των ενδεδειγμένων υπνωτικών ανάλογα με τον τύπο της αϋπνίας του κάθε ασθενή.

Η ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΑΔΕΛΦΗ Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΑ

Δρ Αφροδίτη Χρ. Ραγιά

Διευθύντρια Σπουδών Ανωτ. Σχολής Αδελφών του ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ
Ειδική Επιστήμων της Νοσηλευτικής Πανεπιστημίου Αθηνών

— Ομιλία στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο Ψυχιατρικής Νοσηλευτικής του Δρομοκαϊτείου Θεραπευτηρίου (13.3.84)

Η ομιλία αυτή αφιερώνεται
στη νοσηλεύουσα αγάπη
της Ψυχιατρικής Αδελφής.

Ας θεωρηθεί ολόγυχη έκφραση
τιμής
αναγνώρισης
θαυμασμού
και ευχαριστιών
προς τις Αδελφές που νοσήλευσαν
και νοσηλεύουν τον ψυχικά άρρωστο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ψυχιατρική Νοσηλευτική είναι ένα μέρος, μια οπτική γωνία της Γενικής Νοσηλευτικής και μια αναγνωρισμένη νοσηλευτική ειδικότητα.

Η Ψυχιατρική Νοσηλευτική είναι επιστήμη και τέχνη, ενέχει όμως και πνευματικές διαστάσεις.

Σκοπός της είναι η πρόληψη της ψυχικής νόσου, η νοσηλεία του ψυχικά πασχόντα, η αποκατάσταση, η διατήρηση και η προαγωγή της ψυχικής υγείας, και η διδασκαλία των αρχών της ψυχικής υγιεινής στο άτομο, την οικογένεια και την κοινωνία.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

Ας δούμε όμως ποιά είναι τα νοσηλευτικά έργα της Ψυχιατρικής Νοσηλευτικής.

Κύριο έργο είναι η εξατομικευμένη και ολοκληρωμένη νοσηλευτική φροντίδα του ψυχικά πάσχοντα με τη μέθοδο της νοσηλευτικής διεργασίας, βάσει των τελευταίων επιστημονικών εξελίξεων, των ερευνητικών πορισμάτων και της κλινικής πείρας. Αναλυτικότερα:

- Η προσωπική γνωριμία του αρρώστου.
- Η νοσηλευτική αξιολόγηση των συμπτωμάτων, αναγκών και προβλημάτων του αρρώστου με την παρατήρηση, το διάλογο, τη μελέτη του φακέλου υγείας του και με την κριτική σύνδεση των συλλεγέντων στοιχείων βάσει των επιστημονικών γνώσεων και της κλινικής πείρας της Αδελφής.
- Ο προγραμματισμός της νοσηλευτικής φροντίδας του αρρώστου, βάσει των ευρημάτων της αξιολόγησης και σε συνεργασία με τον άρρωστο, με προσδιορισμό προτεραιοτήτων και αντικειμενικών σκοπών, επιλογή καταλλήλων μεθόδων και μέσων και τελική κατάστρωση σχεδίου νοσηλείας.
- Η εφαρμογή - ή ανάθεση, διεύθυνση και επίβλεψη της εφαρμογής - του προγράμματος νοσηλείας.
- Η εκτίμηση των αποτελεσμάτων της νοσηλείας - θετικά, αρνητικά ή ελλείποντα. Και
- Η αναθεώρηση και αναπροσαρμογή της νοσηλευτικής φροντίδας αναλόγα με τα αποτελέσματα, τις μεταβολές της κατάστασης του αρρώστου και την απόκτηση νέων γνώσεων από την Αδελφή.

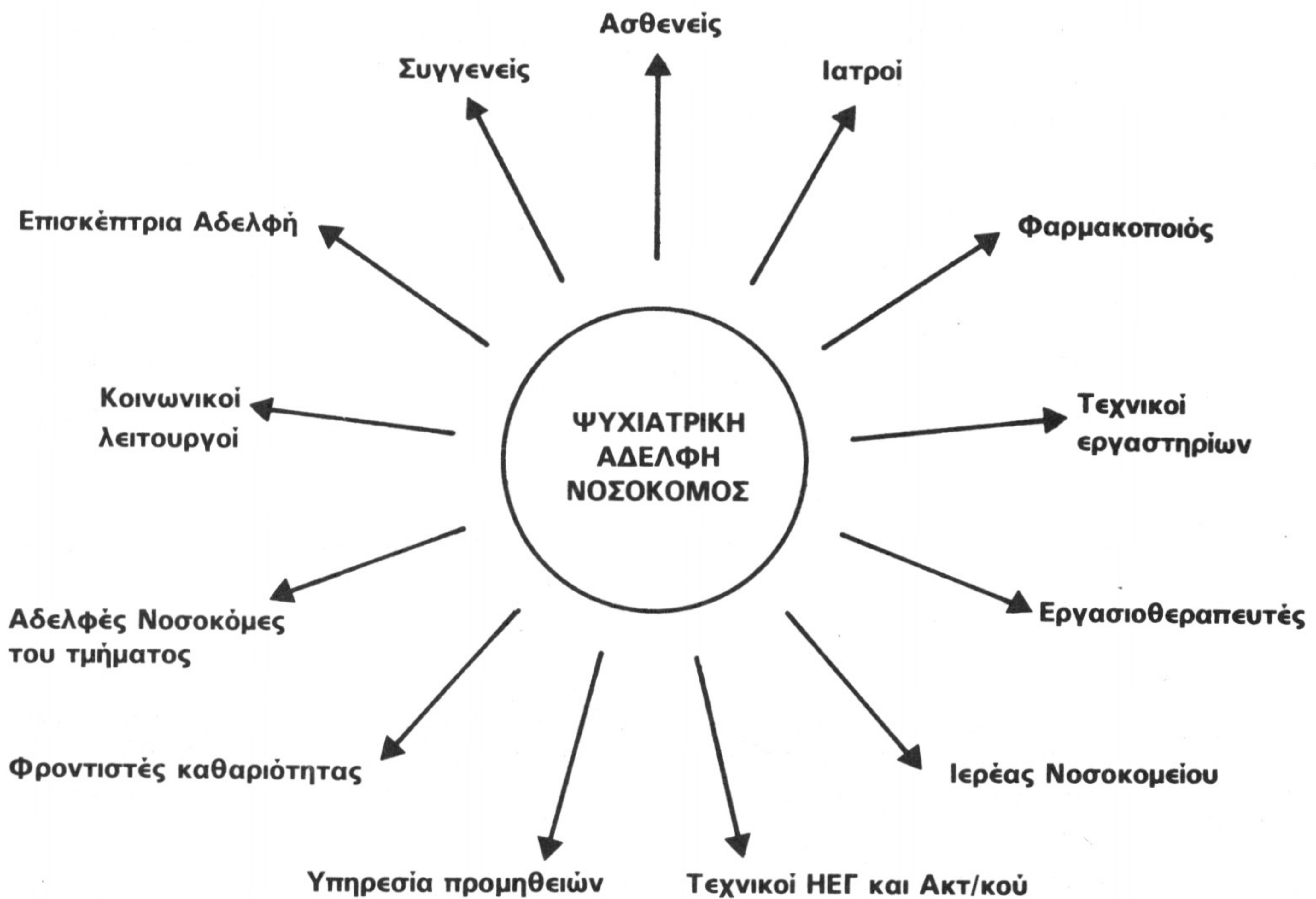
Η Ψυχιατρική Νοσηλευτική περιλαμβάνει και άλλα έργα. Αντιπροσωπευτικά αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Δημιουργία θεραπευτικού περιβάλλοντος
- Ψυχοθεραπευτικός νοσηλευτικός διάλογος
- Συνεργασία
- Επίβλεψη νοσηλευτικών εφαρμογών
- Ηγεσία της ψυχιατρικής νοσηλευτικής μονάδας
- Διδασκαλία κ.ά.

Στη συνέχεια περιγράφονται με συντομία ορισμένα από αυτά κατ' εκλογή.

Συνεργασία

Το δίκτυο συνεργασίας της Ψυχιατρικής Αδελφής παρουσιάζεται με το παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Το έργο της νοσηλείας με τη σημερινή του έκφραση και μορφή είναι έργο συνεργασίας. Η Ψυχιατρική Αδελφή εργάζεται πάντοτε σαν μέλος μιας ευρύτερης ομάδας, η οποία διακονεί την ψυχική υγεία του ανθρώπου και, ως εκ τούτου, έχει άμεση ανάγκη της μύησης στην τέχνη της συνεργασίας.

«Αγαθοί οι δύο υπέρ τον ένα» τονίζει ο Σοφός Εκκλησιαστής (δ'9). Άλλωστε από την πείρα γνωρίζουμε, ότι το μέγεθος του ομαδικού έργου υπερβαίνει αξιολογικά το άθροισμα των επιμέρους προσπαθειών¹.

Η καλή συνεργασία προϋποθέτει:

- αυτογνωσία
- σεβασμό της προσωπικότητας του άλλου, και
- καλή επικοινωνία.

Αποτελεί αξίωμα ότι η συνεργασία πολλαπλασιάζει τις δυνάμεις συνεργαζομένων ασημοτήτων και τις αποδεικνύει ανώτερες των δυνάμεων διισταμένων διασημοτήτων. Κατά τον Courtois, για τη λύση ενός συγκεκριμένου προβλήματος μια ώρα συνεργασίας έχει μεγαλύτερη εκπαιδευτική αξία από σωρεία υπομνημάτων, διαταγών και διδασκαλιών.

Η Ψυχιατρική Αδελφή συντονίζει και επιβλέπει όλες τις προσφερόμενες φροντίδες, ώστε να εξασφαλίζεται η προσέγγιση του ασθενούς ως προσώπου και η άριστη νοσηλεία του.

Επίβλεψη

Το έργο της επίβλεψης παρουσιάζεται με το παρακάτω διάγραμμα:

Έργα	Πότε;	Ποιόν;	Πώς;	Γιατί;		
Προγραμματισμός						
Διεύθυνση				ώστε όλοι να		
Καθοδήγηση			με	κάνουν το έρ-	ανάλογα με τις ικα-	
Διδασκαλία		κάθε	-ευγένεια	γο τους στη	νότητές του ο καθέ-	
Παρατήρηση	συνεχώς	εργαζόμενο	-λεπτότητα	νοσηλεία του	με επιδεξιότητα	νας και μέσα στα
Ενθάρρυνση			-δικαιοσύνη	αρρώστου	με επιδεξιότητα	όρια και τις αρμο-
Διόρθωση					ασφάλεια	διότητες του έργου
Παραγγέλματα					ορδότητα	του
Αξιολόγηση					πληρότητα	

Το έργο της επίβλεψης της νοσηλείας των ψυχικά αρρώστων αλλά και το έργο της Προϊσταμένης του Ψυχιατρικού Τμήματος και της Διευθύνουσας Αδελφής του Ψυχιατρείου είναι υπεύθυνο και προϋποθέτει διοικητικά χαρίσματα.

Η Αδελφή με την *υπεύθυνη διοικητική δέση* κατευδύνει, ελέγχει και προάγει το νοσηλευτικό έργο, όταν εμφανίζεται σαν προσωπικότητα με εξαίρετο ήθος και εκπέμπει συνεχώς μια πνευματική ακτινοβολία σ’ όλο τον κύκλο του νοσηλευτικού τομέα της. Η ηθική προσωπικότητα της ηγέτιδας Αδελφής, που ακτινοβολεί και εμπνέει τις νεωτέρες Αδελφές, δεν δεμελιώνεται μόνο με τη νοσηλευτική μόρφωση, την κλινική πείρα και τη διοικητική ικανότητα. Στηρίζεται πρώτιστα και κύρια στο πνευματικό μεγαλείο της ψυχής, στον πλούτο της αρετής και στην αληθινή αγάπη της για όλες τις Αδελφές.

Άλλωστε *διοικώ* σημαίνει *υπηρετώ*. Η αγάπη μιας ηγέτιδας Αδελφής για τις υφιστάμενές της δεν εκδηλώνεται σαν ακαθόριστο συναίσθημα αλλά σαν σεβασμός και αναγνώριση της προσωπικότητας, της αξίας, των προσόντων και της συμβολής των Αδελφών στο καθημερινό νοσηλευτικό έργο.

Στη φωτεινή, την εμπνευσμένη και την ιδανική ηγεσία της νοσηλεύτριας αρμόζουν τα χαρακτηριστικά του αληθινού ηγέτη⁴.

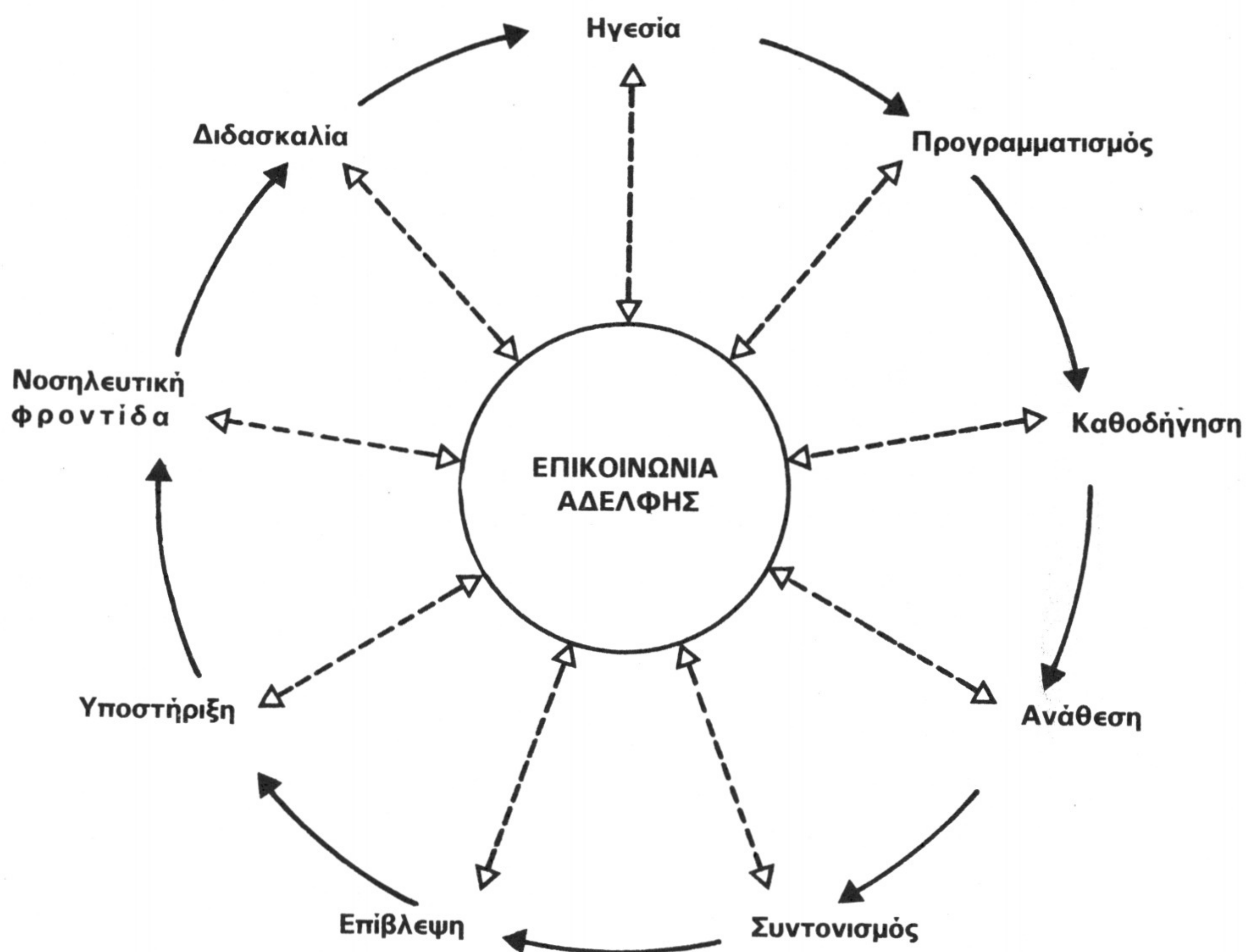
Ο αληθινός ηγέτης:

- Ενώ δεν επιδιώκει ανώτερη δέση, όταν κληθεί σε αυτή λόγω της ικανότητας και προθυμίας του στη διακονία των άλλων, επιστρατεύεται.
- Γνωρίζει πού κατευδύνεται, τι επιδιώκει και πώς θα το επιτύχει.
- Ουδέποτε αποδαρνύνεται.
- Διοικεί και παραμένει ξένος προς κάθε είδος αυταρχικότητας· είναι ταπεινός.
- Επιδιώκει την πρόοδο εκείνων, των οποίων ηγείται.

- Εργάζεται για το καλό των περισσοτέρων και αγνοεί τις προσωπικές επιδιώξεις ορισμένων.
- Εκπαιδεύει άλλους ηγέτες ενώ ακόμη παραμένει ηγέτης.
- Έχει υψηλούς οραματισμούς και δεν αγνοεί την πραγματικότητα.
- Βλέπει την ηγεσία σαν μοναδική ευκαιρία διακονίας και προσφοράς.

Επικοινωνία

Ολόκληρη η Νοσηλευτική είναι διαπροσωπικό έργο, επιστήμη και τέχνη του διαλόγου. Τα απλά και τα σύνθετα, τα μικρά και τα μεγάλα έργα της Αδελφής συντελούνται μέσα σε ατμόσφαιρα και κλίμα επικοινωνίας, όπως φαίνεται στο ακόλουθο σχήμα:

Ιδιαίτερα ο νοσηλευτικός διάλογος της Αδελφής με τον ψυχικά άρρωστο αποτελεί την κατ' εκλογή ψυχιατρική νοσηλεία με ψυχοθεραπευτική επίδραση. Σκοπός του νοσηλευτικού διαλόγου είναι η βοήθεια, η ανακούφιση και η αποτελεσματική νοσηλεία του αρρώστου σαν μοναδικού προσώπου.

Με τον νοσηλευτικό διάλογο η Αδελφή:

- Γνωρίζει τον ασθενή σαν πρόσωπο.
- Εξακριβώνει τα προβλήματα και τις ανάγκες του.
- Εξετάζει πώς η ασθένεια επηρεάζει την ψυχολογία του.
- Επισημαίνει τις προσωπικές του δυνατότητες για αντιμετώπιση της αρρώστιας του.
- Προγραμματίζει και εξατομικεύει τη νοσηλεία του αρρώστου σε συνεργασία μ' αυτόν.
- Αξιολογεί και επιβεβαιώνει, συμφωνώντας και του ασθενούς, τα αποτελέσματα της νοσηλευτικής φροντίδας.
- Διδάσκει στον ασθενή τη φροντίδα της υγείας του.
- Αποκτά πείρα της τέχνης και της επιστήμης του θεραπευτικού διαλόγου⁵.

Ανακουφίζει η Αδελφή τον άρρωστο όχι μόνον με νοσηλείες και φάρμακα αλλά και όταν «έλεον επί γλώσσης φορή» (Παροιμ. γ' 6).

Η ομιλία της Αδελφής γίνεται νοσηλεία υψηλής ποιότητας, μόνο εάν έχει συνειδητοποιήσει την αλήθεια: «εικὼν εἰ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰκὼν Θεοῦ διαλέγη»⁶. Είναι πολύ υπεύδυνο ἔργο ο νοσηλευτικός διάλογος και η θεραπευτική του αποτελεσματικότητα εξαρτάται από το πρόσωπο της Αδελφής. Γιατί δεν είναι δυνατό να διδαχθεί τι πρέπει να λέγει και τι να μη λέγει σε κάθε περίπτωση. Η ομιλία έχει χάρη, όταν εμφανίζεται σαν φυσικός καρπός μιας καλλιεργημένης προσωπικότητας. Ἄλλωστε κάθε διάλογος αδελφής - ασθενούς είναι μοναδική δημιουργία. Ουδέποτε υπήρξε ὁμοιος διάλογος στο παρελθόν ούτε θα υπάρξει ἄλλος ακριβῶς ὁμοιος στο μέλλον.

Μια αξιόλογη μορφή του νοσηλευτικού διαλόγου είναι και η ακρόαση του ασθενούς. Η ακρόαση είναι υπεύδυνη νοσηλεία με ψυχοθεραπευτικές ιδιότητες:

- Μεταβιβάζει προσοχή, σεβασμό και ενδάρρυνση
- Βεβαιώνει τον ασθενή για την ετοιμότητα της Αδελφής να ακούσει τις ανησυχίες και τα προβλήματά του.
- Ενισχύει την αυτοέκφραση και την ψυχική εκτόνωση του αρρώστου.

Η Αδελφή ουδέποτε αποκάμνει ή παραμελεί την ακρόαση του ασθενούς, γιατί θυμάται το λόγο του Παροιμιαστού: «Ὅς φράσσει τὰ ὦτα αὐτοῦ τοῦ μὴ ἐπακούσαι ἀσθενούς, καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ εἰσακούων» (κα' 13). Ακούει τον άρρωστο η Αδελφή με την καρδιά της, όχι μόνον με τα αυτιά της μηχανικά, σαν μαγνητόφωνο. Η Ψυχιατρική Αδελφή πρέπει να κατανοήσει ότι ο διάλογος απαιτεί προσωπική νοσηλευτική φροντίδα του αρρώστου και τη διατηρεί πράγματι προσωπική.

Ο ΨΥΧΙΚΑ ΑΡΡΩΣΤΟΣ ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΠΑΡΞΗ

Ποιός όμως είναι ο άρρωστος, που πρόκειται να νοσηλευθεί;

Ο ψυχικά άρρωστος. Ο άρρωστος με τον προσωπικό τρόπο βίωσης και έκφρασης της ασθένειας· με την παράδοξη συχνά συμπεριφορά, τις διαπροσωπικές δυσκολίες, την παθολογική καχυποψία· με τις διαταραχές στο συναίσθημα, την αντίληψη, τη σκέψη, τη βούληση· με συγκρουόμενες ιδέες για τον εαυτόν του, με αισθήματα αναξιοσύνης, μειονεκτικότητας και αυτομηδενισμού. Φοβισμένος, αβέβαιος, αμφίδυμος, ανασφαλής, μόνος καίτοι συνεχώς μέσα στο πλήθος, αυτιστικός. Δεν μπορεί να υπερασπίσει τον εαυτό του. Δεν γνωρίζει αν έχει δικαιώματα, γι' αυτό δεν διεκδικεί τίποτε. Είναι εκτεθειμένος στην περιφρόνηση, την αδικία, την παραμέληση, την λησμοσύνη, τη λαθεμένη αντιμετώπιση, την κάθε είδους απειλή, ακόμη και στην εκμετάλλευση.

Ο ψυχικά άρρωστος είναι αυτός που ίσως δεν ωρίμασε ποτέ, αυτός που επέστρεψε στην ανωριμότητα ή και αυτός που η προχωρημένη ηλικία τον οδήγησε πιο πέρα από την ανωριμότητα. Με την έκδηλη ψυχιατρική συμπτωματολογία του αλλά και με μια ευαίσθητη καρδιά, που παρακολουθεί τους πάντες και τα πάντα, κατανοεί, ψυχολογεί, διαισθάνεται, υποφέρει, ευγνωμονεί, ποθεί την υγεία και έχει τη φυσική τάση για ανάρρωση. Ο ψυχικά άρρωστος είναι ένας άνθρωπος, μια βιοψυχοκοινωνική οντότητα· μια αδιαίρετη και ανεπανάληπτη ύπαρξη με μοναδική ατομική ιστορία ζωής και προσωπικά προβλήματα.

Κατά την ψυχική νόσο δεν πάσχει ένα μέλος, αλλά ασθενεί όλη η προσωπικότητα. Συνεπώς δεν πρέπει να προσεγγίζεται και να νοσηλεύεται απλά ως πάσχων από ορισμένη ασθένεια, που χρειάζεται θεραπεία, αλλά σαν ανθρωπίνη οντότητα που έχει ανάγκη κατανόησης και βοήθειας στο σύνολο της⁷.

Παρά το γεγονός ότι ο ψυχικά πάσχων βλέπει μερικές φορές τον εαυτό του όχι σαν πρόσωπο, αλλά σαν απαλλοτριωμένο αντικείμενο μεταξύ άλλων αντικειμένων, η Αδελφή τον θεωρεί σαν ολόκληρο πρόσωπο, που όσο-δήποτε στερημένο δυνατοτήτων κι αν είναι, διατηρεί τον προσωπικό του χαρακτήρα. Βλέπει τον ασθενή η Αδελφή σαν ολότητα και όχι σαν άθροισμα συμπτωμάτων διαταραγμένης συμπεριφοράς για παρατήρηση και αξιολόγηση, ούτε σαν υποκείμενο για ψυχομέτρηση βάσει θεωρητικών κριτηρίων με υπολογιστικές τεχνικές⁸.

Η θεώρηση του ανθρώπου σαν ολότητα γεννήθηκε αρχικά στην Ιπποκράτεια ιατρική σκέψη και έγινε αποδεκτή από τον Πλάτωνα, που την διατύπωσε ως εξής: «Ὡσπερ οφθαλμούς άνευ κεφαλῆς ου δει επιχειρεῖν ἰάσθαι ουδέ κεφαλὴν άνευ σώματος, οὕτως ουδέ σῶμα άνευ ψυχῆς... του ὅλου... μη καλῶς έχοντος αδύνατο εἶν το μέρος ευ ἔχειν»⁹.

Η θεώρηση του ανθρώπου ως ὅλου προσέλαβε βαθύτερη έννοια υπό το πρίσμα της Χριστιανικής ανθρωπολογίας, που διδάσκει ότι ο άνθρωπος -

υγιής ή άρρωστος - σαν βιοψυχοκοινωνική και πνευματική ύπαρξη έχει ψυχή αθάνατη με ανεκτίμητη αξία. Για την αξία της λέγει ο Χριστός: «... τι δώσει άνθρωπος αντάλλαγμα της ψυχής αυτού;» (Μάρκ. ν' 37).

Συνεπώς, η Νοσηλευτική δεν προσαρμόζει τις υπηρεσίες της ανάλογα με τα κοινωνικά προνόμια και τα επίκτητα χαρακτηριστικά του ανθρώπου, ανάλογα δηλαδή με την καταγωγή, τη μόρφωση, το επάγγελμα, την κοινωνική θέση, το δρώσκειμα, τις πολιτικές πεποιθήσεις, το χρώμα, το επιπέδο υγείας κ.ο.κ. Η Νοσηλευτική είναι ενιαία και αμέριστη προς όλους τους ανθρώπους, γιατί κάθε άνθρωπος έχει ανυπολόγιστη εσώτερη αξία, σαν τέκνο του Θεού.

Ο ψυχικά άρρωστος μπορεί να έχασε σε μικρό ή μεγάλο βαθμό την παραγωγικότητά του, την ικανότητα αυτοφροντίδας και την διαπροσωπική του δεξιότητα, διατηρεί όμως την ανθρωπινή αξία του και συνεπώς θεωρείται άξιος της πιο ευγενικής, εξατομικευμένης και επιστημονικά ορθής νοσηλευτικής φροντίδας.

Λόγω δε της ύψιστης αξίας του δέκτη της νοσηλευτικής φροντίδας, του ψυχικά άρρωστου στην περίπτωση μας, και η μικρότερη υπηρεσία προς τον ελάχιστο των αρρώστων προσλαμβάνει αιώνιες διαστάσεις και προσδίδει ευγένεια και μεγαλείο στην Ψυχιατρική Νοσηλευτική.

«Το χρήμα δειόν, ασθενών βάρη φέρειν!» γράφει ο άγιος Θεόδωρος ο Στουδίτης¹⁰.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ

Στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα:

Ποιά Αδελφή θα ασκήσει την Ψυχιατρική Νοσηλευτική; Δηλαδή ποιά είναι ικανή, ποιά είναι δυνατή, με ποιά προσόντα, ποιές επιστημονικές γνώσεις, ποιές δεξιότητες, ποιά νοσηλευτική συμπεριφορά;

Και τα ερωτήματα συνεχίζονται:

Ποιά προσωπικότητα, ποιά «μορφωμένη καρδιά», ποιά χαρίσματα και ποιά ιδανικά πρέπει να έχει η *Ψυχιατρική Αδελφή*;

Βεβαία η Ψυχιατρική Νοσηλευτική σαν επιστήμη σπουδάζεται. Αλλά η Ψυχιατρική Αδελφή ή γεννιέται ή γίνεται. Όποιες από μας δεν γεννηθήκαμε, πρέπει να γίνουμε. Τονίζεται διεθνώς ότι η ποιότητα της νοσηλευτικής φροντίδας εξαρτάται από την ποιότητα εκείνων που την προσφέρουν. Η προσωπικότητα της Ψυχιατρικής Αδελφής είναι σπουδαιότερη από όσο νοσηλευτικό έργο και αν παράγει.

Η Ψυχιατρική Αδελφή ασκεί το έργο της σαν πρόσωπο, όχι σαν απλός ειδικευμένος επιστήμονας. Το έργο της επηρεάζεται από την προσωπικότητα και την πείρα της ζωής της: από τις ιδέες, τις πεποιθήσεις, τα συναισθήματα, τα προβλήματα της ζωής της: από τις προσδοκίες, τις επιθυμίες, τις ανάγκες της: από τα πλαίσια αναφοράς της, τα ιδανικά της, τον πνευματικό της προσανατολισμό, τη χριστιανική της πίστη: δηλαδή από ολόκληρο το είναι της.

Επομένως, για να επιτυγχάνει στη νοσηλεία του αρρώστου, η προσωπικό-

τητα της Ψυχιατρικής Αδελφής πρέπει να είναι ακέραιη, άρτια, ώριμη, υγιής, καλλιεργημένη, πολιτισμένη, χαριτωμένη, φωτισμένη, αγιασμένη κι ακόμη δημιουργική και ηρωική.

Ψυχιατρικές Αδελφές μόνο ηρωικές φύσεις μπορούν να είναι. Το έργο της Ψυχιατρικής Αδελφής είναι κατ' εξοχή έργο καρδιάς και μάλιστα μεγάλης καρδιάς! Η καρδιά της Ψυχιατρικής Αδελφής συμπονεί, συμπάσχει, συμμερίζεται, αγρυπνεί, προνοεί, προλαμβάνει, χωρεί και οικονομεί τους πάντες, αντέχει τον κόπο και τις αντιξοότητες, υπομένει, ελπίζει, χαίρει! Ολόκληρη η προσωπικότητα της Ψυχιατρικής Αδελφής πρέπει να είναι:

«Όμορφος κόσμος ηδικός – αγγελικά πλασμένος!»¹¹.

ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΤΗΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ

Στη συνέχεια αναφέρονται τα ηδικά προσόντα της καλής Αδελφής, όπως τονίζονται στη σύγχρονη βιβλιογραφία, και γίνεται εκλεκτικά σύντομη ανάλυση ορισμένων.

Κατά τον καθηγητή της παθολογίας Νικόλαο Μακκά, τα ηδικά προσόντα της Αδελφής είναι: «Ευσέβεια, φιλάνθρωπια, χρηστότητα ηδών και τρόπων, σεμνότητα, φιλαλήθεια, τιμιότητα, εχεμύθεια, υπομονή, γενναιότητα».¹²

Οι κλίσεις και ιδιότητες του χαρακτήρα της καλής Αδελφής παρουσιάζονται από τον καθηγητή της κοινωνιολογίας Ιωάννη Ξηροτύρη ως εξής:

- Βαδιά συναίσθηση της ευθύνης
- Αναπτυγμένη διαίσθηση
- Ασταμάτητη καλωσύνη
- Καρδιά γεμάτη από θερμή αγάπη για τον άνθρωπο και την αξία του.
- Υπομονή
- Πνεύμα δυσίας και αυταπάρνησης
- Αίσθημα δικαιοσύνης
- Συμπεριφορά με τακτ
- Σεβασμός προς τον άρρωστο
- Συμπόνια, ανθρωπιά
- Πνευματική καλλιέργεια
- Ψυχική ισορροπία.¹³

Ας δούμε και τι έγραψε ο ψυχίατρος Μιχ. Γιαννήρης, διευθυντής στο Δρομοκαΐτειο το 1903, στο βιβλίο του: «Περί νοσηλείας και περίθαλψης των φρενοπαθών προς μόρφωση νοσοκόμων». «Διά να διακριθεί τις εις την υπηρεσίαν της επιβλέψεως, της νοσηλείας και περιποιήσεως των φρενοπαθών πρέπει να είναι χαράκτηρος πράου, υπομονητικού, ανεξικάκου, και να είναι φιλόφρων, ευγενής, ηδικός και ευπειδής και να έχει... την ζωηράν επιθυμίαν να συντελεί εις την ανακούφισιν των ασθενών»¹⁴.

Η σύγχρονη επιστημονική νοσηλευτική, όπως γνωρίζουμε, εγκαινιάστηκε από την Florence Nightingale (1820-1910), η οποία συστηματοποίησε τη νοσηλευτική εκπαίδευση και συνέβαλε στην ανάπτυξη της νοσηλευτικής ως έργου. Επομένως, έχουν ιδιαίτερη σημασία οι απόψεις της για την πνευματική συγκρότηση της Αδελφής. Η Αδελφή, τονίζει, πρέπει να διαδέτει μέθοδο, αυτοδυσία, άγρυπνη δραστηριότητα, αγάπη για την εργασία, αφοσίωση στο καθήκον· το δάρρος και την γυχραιμία του στρατιώτη, μητρική τρυφερότητα και ταπεινοφροσύνη. Η Αδελφή δεν επιτρέπεται να κατακρίνει ούτε να αργολογεί. Οφείλει να είναι σοβαρή και τίμια. Προπάντων δε πρέπει να είναι πιστή και αφοσιωμένη χριστιανή και να σέβεται την κλήση της, γιατί το πολύτιμο δειό δώρο της ζωής συχνά εναποτίθεται στα χέρια της. Γι' αυτό η Αδελφή πρέπει να έχει λεπτά και ευγενή αισθήματα¹⁵.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και αυτά που προτείνουν ειδικευμένες Ψυχιατρικές Αδελφές σαν προσωπικά προσόντα της Ψυχιατρικής Αδελφής:

- Αγάπη άνευ όρων προς τον γυχικά πάσχοντα
- Θερμό ενδιαφέρον, ευαισθησία, φιλοστοργία
- Συμπόνια, αντικειμενικότητας
- Κατανοούσα ακρόαση
- Ποτέ βιασύνη
- Ανοχή απογοητεύσεων
- Αυτοκατανόηση, αυτοσυνειδησία
- Αίσθημα γυχικής ασφάλειας και δύναμης
- Σεβασμός προς τον γυχικά άρρωστο
- Ενσυνείδητη κατεύθυνση της προσωπικής συμπεριφοράς
- Θετική χρήση της ίδιας προσωπικότητας
- Ικανότητα δημιουργίας θεραπευτικής σχέσης με τον άρρωστο
- Αποδοχή, δεκτικότητα, όχι κριτική στάση
- Δεξιότητα διατήρησης θεραπευτικού περιβάλλοντος
- Γενναιότητα, ανδρεία, ηρωισμός
- Ευγένεια, λεπτότητα, αξιοπρέπεια
- Προσήνεια, προσιτότητα
- Εχεμύθεια
- Ψυχική υγεία, συναισθηματική σταθερότης
- Πίστη και αγάπη στο έργο της Ψυχιατρικής Αδελφής
- Αίσθημα ευθύνης, συναισθηση του χρέους¹⁶⁻²².

Όταν η Ψυχιατρική Αδελφή καλλιεργεί τα προσόντα αυτά, τότε τα εκφράζει στη νοσηλευτική συμπεριφορά της κάθε ημέρα ως εξής:

Συμπεριφορά της Ψυχιατρικής Αδελφής

Πράγματι είναι μεγάλη η ευθύνη της Ψυχιατρικής Αδελφής. Πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι δεν υπάρχουν μικρά και μεγάλα νοσηλευτικά καθήκοντα. Το καθήκον της στιγμής είναι πάντοτε μεγάλο, υψηλό και ιερό. Η συνείδηση της Αδελφής, που θα ανεχθεί την αμέλεια στα μικρά, θα αιτιολογήσει και την παράλειψη των σοβαρότερων καθηκόντων²¹.

Η ευθύνη της Ψυχιατρικής Αδελφής καθορίζεται από τη φύση και την ουσία του έργου της, από την κλήση και την αποστολή της, και δεν επηρεάζεται από το πρόσωπο ή την κατάσταση του ασθενούς.

Ιδιαίτερα εμείς οι Αδελφές πρέπει να καλλιεργήσουμε τη συναισθηση του χρέους. «Ναι! η ζωή δεν είναι απόλαυση, παρατηρεί η εκπαιδευτικός Ουρανία Λανάρα. Η ζωή είναι καθήκον. Είναι σκοπιά σε Θερμοπύλες και βάρδια στην έπαλξη του χρέους! Η ζωή είναι δάκρυ και ιδρώτας! Είναι δητεία!»²²

Η ΝΟΣΗΛΕΥΟΥΣΑ ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ

Πνεύμα και ουσία της Ψυχιατρικής Νοσηλευτικής θεωρείται η χριστιανική αγάπη με τα εννέα χαρακτηριστικά της, όπως την ύμνησε ο Απόστολος Παύλος:

«Η αγάπη μακροθυμεί	— υπομονή
χρηστεύεται	— καλωσύνη
ου ζηλοί	— γενναιογυχία
ου περπερεύεται, ου φυσιούται	— ταπείνωση
ουκ ασχημονεί	— κοσμιότητα
ου ζητεί τα εαυτής	— ανιδιοτέλεια
ου παροξύνεται	— πραότητα
ου λογίζεται το κακό	— αδωότητα
ου χαίρει επί τη αδικία.	
συγχαίρει δε τη αληθεία»	— ειλικρίνεια

(Α' Κορινθ. ιγ' 4-6).

Η νοσηλεύουσα αγάπη είναι πράξη και ζωή, που μετουσιώνεται ακατάπαυστα σε όλες τις μορφές της δυσίας.

Η αγάπη για τον άρρωστο θεωρείται η καρδιά και η βάση της θεραπευτικής νοσηλευτικής. Στο λυρικό μονόλογό της για τη διαπροσωπική σχέση Αδελφής - αρρώστου η Grace Gould γράφει:

«Οφείλω να αγαπώ
τον άρρωστο.
Μόνο η αγάπη
θα γεμίσει την γυχή μου
με τη συμπόνια.
Η αγάπη δεν είναι πολυτέλεια.
Η αγάπη είναι σωσίβιο!»²³

Συμπόνια! Η ιερή σημαία της Ψυχιατρικής Νοσηλευτικής: «Τις ασθενεί, και ουκ ασθενώ;» (Β' Κορινθ. ια' 29).

Η νοσηλεύουσα αγάπη ασκεί γυχοθεραπευτική επίδραση στον ασθενή:

- Εκφράζει θερμό και ειλικρινές ενδιαφέρον
- Καλλιεργεί το αίσθημα της αυτοαξίας
- Προσφέρει στοργική φροντίδα χωρίς επιβολή όρων
- Δημιουργεί ατμόσφαιρα ασφάλειας
- Μεταβιβάζει σεβασμό, αποδοχή και κατανόηση
- Ενισχύει το ηθικό του αρρώστου.

Η νοσηλεύουσα αγάπη

«την πεπικρασμένην γυχή γλυκαίνει,
την τεδλιμμένην θεραπεύει,
την τεταπεινωμένην αναθάλλει»²⁴.

Πράγματι, η Ψυχιατρική Νοσηλευτική σαν επιστήμη της αγάπης γίνεται αναπόσπαστο μέρος της ύπαρξης της Αδελφής και τελεσιουργεί την αρτίωση της προσωπικότητάς της. Αξίωμα της ζωής είναι «*amo ergo sum*». Αγαπώ άρα υπάρχω. Η παρουσία αγάπης είναι παρουσία ζωής. Της Αντιγόνης ο λόγος πως «γεννήθηκε για ν' αγαπά», «συμφιλείν έφυν», ομιλεί εύγλωπτα για την ουσία του ανθρωπίνου όντος. Όπου δεν υπάρχει αγάπη, εκεί δεν υπάρχει αληθινή ύπαρξη, δεν υπάρχει παρουσία, δεν υπάρχει δημιουργία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καιρός να κλείσουμε το δέμα μας.

Η προσωπικότητα και τα ηθικά προσόντα της Ψυχιατρικής Αδελφής παρουσιάσθηκαν με αναφορά στους σκοπούς και τα έργα της Ψυχιατρικής Νοσηλευτικής καθώς και στη μοναδικότητα και προσωπική αξία του ψυχικά πάσχοντος.

Οι δεμελιώδεις πνευματικές αρχές - σηματοδότες, οδοδείκτες, φωτεινά όροσημα - που εμπνέουν, δερμαίνουν, μεταστοιχειώνουν και τελειοποιούν την Ψυχιατρική Αδελφή συνογίζονται στο ακόλουθο τρίπτυχο:

- Ολική δεώρηση του ψυχικά πάσχοντος σαν αδιαίρετου και μοναδικής βιοψυχοκοινωνικής και πνευματικής οντότητας
- Πίστη στην εσώτερη αξία του και αξιοπρέπεια
- Νοσηλεία του αρρώστου με χριστιανική αγάπη.

Χωρίς τις πνευματικές αρχές, που συνδέτουν το πρωτείο της νοσηλεύουσας αγάπης, δεν υπάρχει λειτούργημα ούτε αποστολή ούτε δυσία· δεν χρησιμεύει ούτε η επιστήμη ούτε η τέχνη· απουσιάζει ολόκληρη η Ψυχιατρική Νοσηλευτική.

Η Ψυχιατρική Νοσηλευτική στην ιδανική της μορφή δεν αποτελεί γυχρό καθήκον, θεωρητική δεοντολογία μιας φιλοσοφικής ηθικής, αλλά εμφανίζεται σαν τιμή και προνόμιο, που κατακοσμεύει και καταξιώνει την ύπαρξη και τη ζωή της Ψυχιατρικής Αδελφής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **Mary Roberts:** American Nursing: History and Interpretation. The McMillan Co. New York, 1954, p.484.
2. **G. Courtois:** Η τέχνη του αρχηγού. Μετάφρ. Γ. Σχιζα, Αθήναι 1957, σ. 197.
3. **Arline Matthews:** In charge of the ward. Blackwell, Oxford 1982.
4. **Thora Kron:** Nursing Team Leadership, Philadelphia 1965, p.VII.
5. **A. Ραγία:** Ψυχιατρική Νοσηλευτική - Θεμελιώδεις Αρχαί. Εκδόσεις Αδελφότητος «ΕΥΝΙΚΗ», Αθήναι 1978, σσ. 118-124.
6. **Γρηγορίου Θεολόγου:** Migne Patr. Gr. 36, 208.

7. **Brian Ackner**: Handbook for Psychiatric Nurses. 9th Ed., Baillière, Tindall and Cassell, London 1964, p.4.
 8. **Sister Kathleen Black**: An existential model for psychiatric nursing. Perspectives in Psychiatric Care, 6, 4, 1968, p.180.
 9. **Πλάτων**: Χαρμίδης 156 bcde.
 10. **Θεοδώρου Στουδιζου**: Ίαμβος ΙΖ' Εις τον Νοσοκόμο, PG 99, 1785D.
 11. **Διονυσίου Σολωμού**: Άπαντα, Αθήναι 1957, σ. 130.
 12. **N.Γ.Μάκκα**: Οδηγίαι περί νοσηλείας αρρώστων, Αθήναι, 1875, σ.4.
 13. **I. Ξηροτύρη**: Η Αδελφή Νοσοκόμος και η κοινωνική αποστολή της. Θεσσαλονίκη, 1964, σσ. 13-17.
 14. **M. Γιαννήρη**: Περί Νοσηλείας και Περιδάλγεως των Φρενοπαδών εν τοις Φρενια-
τρείοις ή κατ' οίκον, προς μόρφωσιν Νοσοκόμων. Αθήναι 1903, σ.γ,δ.
 15. **Florence Nightingale**: Notes on Nursing: What it is and what it is not. New York.
D. Appleton Century Co., 1912, pp. 125-126.
 16. **Georgianna Hoffman**: The concept of love. Nurs Clin North Am, 4,4, 1969, p.669.
 17. **Catherine M. Norris**: The unique nursing content of a selected therapeutic routine
in Psychiatric Nursing. Unpublished Ed. D. dissertation, Teachers College, Columbia
University, 1963, pp. 342-343.
 18. **Hildegard Peplau**: Interpersonal Relations in Nursing. G.P.Putman 's Sons, New
York 1952, p.223.
 19. **Ernestine Wiedenback**: Clinical Nursing: A Helping Art. Springer Publishing Co.,
New York 1964, p.16.
 20. **Eli Haugen Bunch**: Everyday reality of the Psychiatric Nurse. Doctoral dissertation.
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 1983, pp.77-82.
 21. **A. Ραγιά**: Η Αδελφή: Το μεγαλείο του έργου της. Εκδόσεις Αδελφότητος «ΕΥΝΙ-
ΚΗ», Αθήνα 1972, σ. 251.
 22. **Ουρανίας Λανάρα**: Ο άνθρωπος, ο αιώνιος αναζητητής, Αγγρίνιον, 1983, σ. 36.
 23. **Grace Gould**: The Nurse-Patient Relationship: A Monologue. Nurs Clin North Am,
3,1, 1968, pp. 131-1.
 24. **Ιωάννου Χρυσοστόμου**: Λόγος περί αγάπης, PG 60, 776.
-

Υποτροφίες

Ο Σύλλογος Αμερικανίδων Κυριών δίνει στον Εθνικό Σύνδεσμο Διπλωματούχων Νοσοκόμων Ελλάδος (ΕΣΔΝΕ) μικρό χρηματικό ποσό προκειμένου Αδελφές, μέλη του, να παρακολουθήσουν μικρής διάρκειας μετεκπαιδευτικό πρόγραμμα στην Αλλοδαπή.

Το χρηματικό ποσό που προσφέρεται στο κάθε άτομο είναι 40.000 - 60.000 δρχ.

Οι ενδιαφερόμενες για την υποτροφία αυτή μπορούν να υποβάλλουν αιτήσεις στον ΕΣΔΝΕ. Για να γίνει η αίτηση δεκτή, η ενδιαφερόμενη πρέπει να:

- είναι μέλος του ΕΣΔΝΕ
- γνωρίζει τη γλώσσα της χώρας, που θα παρακολουθήσει το πρόγραμμα

Η ημερομηνία υποβολής αιτήσεων λήγει στις 1/12/85.
